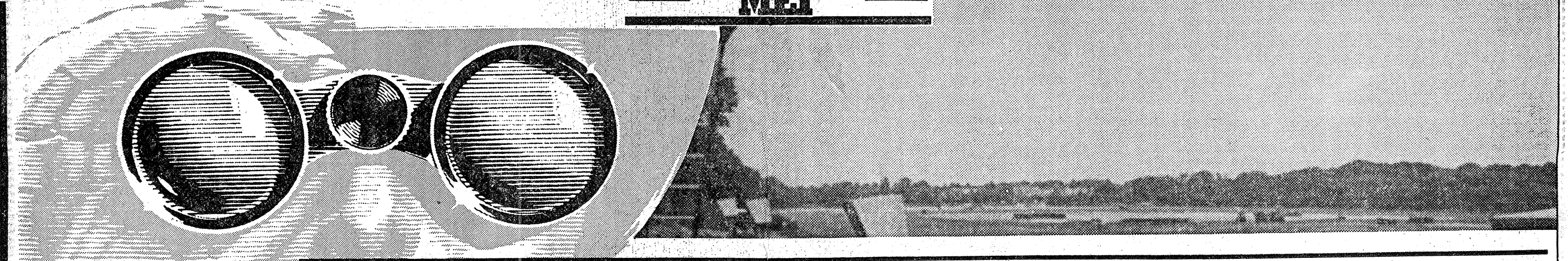

PAG 2 Vincennes, symbool van de Parijse lente, moet weg
 PAG 3 Antisemitisme in Polen: een vertekend beeld?
 PAG 4 Tien jaar na Maagdenhuis. Het Amerikaanse socialisme
 PAG 5 Vrouw in de kou, maar niet alleen. Maizena en de vakantie

PAG 6 Boeken: 1848, het spook dat voorbijging. Mochtar Lubis.
 PAG 7 Besselaar in Wenen. De mooiste van mei. Luisterpost
 PAG 8 Dagboek: Gerben Hellinga. Montag. Brieven
 PAG 9 Van Lennep. Strips. Drs. G. van Buren

REDACTIE Z BIJVOEGSEL
 WESTBLAAK 180 ROTTERDAM
 POSTBUS 824 TEL 010 147211
 TOEGELIJD 3163 EN 3298
 BREVEN VAN MAX 500
 WOORDEN ZIJN WELKOM IN
 DE WEEK NA PLAATSING VAN
 HET OORSPRONKELIJKE STUK

19 MEI 79

'VORT LUIWAMMES, ANDERS KOST HET ME EEN MEIER'

Paarden, eigenaren, trainers en jockey's: een vierspan dat leeft voor en van de rennen. Broederlijk delen ze spanning en pret van het paardenwereldje met de ruim 2000 bezoekers die bijvoorbeeld Duindigt op een doordeweekse dag weet te trekken. Niet alleen de onbaatzuchtige paardenliefde brengt ze samen, geld speelt een belangrijke rol. Wie zal er gaan winnen, wie heeft er goed gegokt? De geur van mest en de stank van geld.

door Paul Marijn's en Cas de Stoppelaar

Een bezoek aan de renbaan is niet goed mogelijk zonder juiste uitrusting. Die omvat: een exemplaar van het tijdschrift *Paardensport in ren en draf*, een waterdichte pen, een stapeltje wedformulieren, enig contant geld en een goede verrekijker (facultatief).
 De man naast ons op de tribune van Duindigt heeft het allemaal bij zich. Eerst heeft hij de tv-monitors, die aangeven hoeveel er te winnen valt, intensief bestudeerd, de rug naar de baan. Terwijl de geluidsinstallatie plotseling uitbarst in een schorre mars, stort hij zich in complexe berekeningen.
 De paarden dansen de baan in en worden door de jockeys naar de starthokken geloodst. Onze buurman heeft een ingewikkelde rekensom op papier geworpen en verdwijnt haastig naar de loketten van de totalisator, achter de tribune. „Er kan gestart worden”, meldt de luidspreker. Na enig geharrewar zitten alle paarden in hun hokje. Een knal, de deurtjes vliegen open, de paarden springen naar voren.
 Ze denderen langs, de hoeven ranselen de grasmat met een snelheid van bijna zeventig kilometer per uur. De jockeys veren mee in de ritme van het paard, kort in de stijgbeugels, de spitse billetjes hoog boven het zadel in de stroomlijn van de wind. Onze buurman kreunt hoorbaar. „Lopen lummel!” mompelt hij gekweld.

Paarderen in Nederland. Het begon allemaal ooit - lang geleden - met de onderlinge wedstrijden tussen de rustieke landadel op het grasveld achter het kasteel, maar de zaak groeide alras uit tot een erkend sportgebeuren compleet met officiële omkoperij. Eind vorige eeuw was in Nederland een bloeiend ren- en drafbestand opgebouwd, dat ook internationaal in tel was. Men racete en gokte dat het een lieve lust was - tot 1911. In dat jaar werd het „zedelijkheidswetje” aangenomen waarin het wedden werd verboden en de totalisator werd afgeschaft. Dat was de doodsteek voor de paarden. Want paarden en geld: twee hebrage handen op één zweterige buik. Geen poen dan ook geen paarden.
 Tijdens de Duitse bezetting mocht aanvankelijk wel wat gekoerst en gewed worden, maar op het laatst waren alle paarden gestolen of opgegeten. De eerste na-oorlogse race - op de vliegbasis Soesterberg - werd grotendeels door Engelse legerofficieren georganiseerd.
 Het Militair Gezag stond het uitsluitend aan heren in uniform toe geld op de races in te zetten. Dit had tot gevolg dat onder paardenliefhebbers een levendige zwarthandel in tweedehands uniformen ontstond. De banen waren gevuld met namaak-colonels en -lieutenants.
 Na 1948 kreeg het rennen en draven in Nederland zijn huidige vorm. En nu gaat het goed, wanneer men zich althans beperkt tot het signaleren van wat er door de wet is toegestaan.
 Het aantal renpaarden - paarden die door een jockey worden bereiden - steeg vorig jaar van tweemaal driehonderd. Bij de dravers - paarden die een *sulky* voorttrekken - kwam de stormachtige ontwikkeling al eerder. Er zijn nu ongeveer tweeduizend dravers.
 Een wedren is veel dynamischer, veel spectaculairder om te zien dan

een draverij. Paard en jockey tesa-men maken de indruk van een gespierde windvlaag. Of, zoals een chauvinistische renpaarden-trainer opmerkt: „Mijnheer! Ik heb een dagje als draverstrainer meegelopen, maar dat vond ik zulke lelijke beesten. Ik durf te wedden dat het slechtste renpaard het nog kan opnemen tegen de mooiste draver!”

Kalfsleren laarsjes

Een dol dagje Duindigt. De race om de *Janice Jumper*-prijs is aan de gang, een „huis-, tuin- en keukeren” met 4500 gulden voor de winnaar. Op het balkon van de bestuurscommissie van de Koninklijke Nederlandse Sneldraf- en Renvereniging, dat zich een veilig aantal meters boven het Haags gespuis bevindt, heeft zich een rijtje beverreikerde dames en heren opgesteld. Zij mochten pas lid worden na het passeren van een lange wachtlijst en een ballotagecommissie. Welke selectiecriteria bij deze procedure worden gehanteerd is althans uit het voorkomen en gedrag der dames en heren niet direct op te maken. Maar gezellig is het er wel, wis en drie; er wordt tenminste stevig besteld bij de bar. De paarden stormen aan de overkant voorbij. Achter het grote raam zit een uertal dames over hun leesbrilletjes heen te kijken. Onmiskenbaar zijn ze thuis in het jachtige paardenwereldje: zij nippen met zenuwachtige regelmaat aan hun sherrietje, knabbelen kaaskoekjes uit een meegebrachte wegwerppakking en steken de ene king-size-filter-extra-mild aan met de andere. De mondstukken en de verpakking van de sigaretten is trouwens niet het enige goud dat er blinkt: de dames zitten zelf ook onder.
 Uit *deux-pièces* in streng pied-de-poule motief en wijde plooirokken slaat ons een sprookjesachtige parfumwolk tegemoet. Het tafelblad is bezaaid met tasje, zakkoekjes, aanstekers en wedformuliertjes, waarmee de dames zich tussen het rennen en draven van paarden en obers door naar het loket in de hoek reppen om nog een kansje te wagen.
 De paarden komen de laatste bocht om. Een lichte consternatie maakt zich meester van het gezelschap. Wie zal er winnen? Belangrijker: wie heeft goed gegokt?
 Een habitué met lichtegele kalfsleren laarsjes („Groot geworden in de kroketten en bitterballen”) lispelt een stokoude insider ons in het oor) roept: „Vort, luiwammes! Anders kost het me een meier!”
 Paard 5 heeft een voorsprong van één lengte genomen, honderd meter voor de finish. Een ander lid („Die meneer daar met dat rode hoofd? Doet in ijskasten-en-gros”) wendt zich korzelig tot de barman om troost. Een derde aanwezige, in nerveus gesneden nappa gehuld, wipt op de tenen van suède brogues op en neer. Paard 7 haalt paard 5 in en wint. Tegen de hoek leunt een rijzige verschijning; volgens onze bejaarde zegsman behalve vooraanstaand paardenbezitter „ook een hele grote aannemer”. Ook hij is piekfijn aangekleed. Hij roept: „Die gozer op paard 7? Héél fijn gereden!” Een volbloed Hagenaar zo te horen. Hij lijkt duidelijk in zijn sas: hij zal wel een aardig bedragje op de juiste knol hebben ingezet.
 Iedereen drentelt weer naar binnen, richting bar. Teverden komt de heer C. de Jong aanstappen. Hij is als chef-renwezen van de Nederlandse stichting draf- en rensport (de NDR) verantwoordelijk voor alles wat er bij het rennen gebeurt. Hij zegt: „Mooi hé? Alle paarden bijna op één lijn over de finish. Dat moet ook zo. Alleen paard 11: die was KILLO's slechter.”

Ondermaats
 Bij auto's werd tot voor kort het vermogen in paardekrachten uitgedrukt, bij paarden deed men dat altijd al in kilogrammen. Dat is de verplichte last waarmee een paard wordt opgezadeld in de gedaante van een jockey, eventueel aangevuld met enig lood. Uiteraard zo weinig mogelijk.
 Mede daarom hebben jockey's maar een schraal bestaan. Het zijn

ondermaatse mannetjes, de O-beentjes gestoken in laarsjes van vijfhonderd gram, het lijfje omgord met de kleuren van de stal waarvoor ze rijden. Veel jockey's leven op een dieet van zwarte koffie, slabladeren en lange fietstoch-

foto's Freddy Rikken

ten. Terry Cain, door de honger uit jockey-rijk Engeland verjaagd (en dit jaar toprijder van Duindigt) verklaart dat hij tegenwoordig geen ontlastingstabletten meer slikt voor iedere race. „Je wordt er doodziek van, je loopt helemaal

leeg. Alleen na een dineetje neem ik nog wel eens een halve.”

Andere jockey's dobberen dagelijks uren in een badkuip vol kokend heet water om hun lichaampjes lichter te weken. De meesten wegen rond de 55 kilo, maar het ideaal blijft 49. „Liever een pond lood erbij dan een ons vet” is het motto in dit piepkleine wereldje.
 De paarden lusten er trouwens ook van, ook al eten ze veel meer. Het zijn lange werkdagen voor deze topsporters. Trainer Henk Leenheer, één van de professionals die renpaarden voor hun eigenaar trainen (kosten tussen de tien- tot vijftienduizend gulden per jaar) is dag in dag uit als een Rinus Michels bezig de *pensionnaires* in zijn *entraînement* te verzorgen. Hij schaaft aan hun conditie en kweekt ze op voor de strijd.
 Op maandagen wordt op het strand gegalopperd. Op dinsdagen veel conditiedraven en „overig snelwerk”; op andere weekdagen wordt eenzelfde slopend programma afgedraaid. Na iedere training verdwijnen de paarden voor een tijdje in de trots van Leenheer: zijn paarden-badkamer, waar ze onder de douche gaan, met warm water worden gemasseerd en ten slotte onder de hoogtezon moeten. Daarna terug naar de schone stal op het verse stro.
 Op wedstrijdagen, als de neusvleugels nerveus beginnen te trillen bij het horen van de aanzwellende marsklanken van het nabijgelegen parkoers, krijgen ze een lichter ontbijt. Er staat de hele dag een stalknecht in de buurt om de atleet te hulp te schieten, mocht er iets niet helemaal in orde zijn. De één krijgt nog een galopje vooraf, de ander gaat rustig uit wandelen aan een touwtje door de bosjes van Duindigt. Na de wedstrijd mogen ze een halfuurtje extra onder de infraroodlampen. Bovendien kooft Leenheer bij die gelegenheid persoonlijk voor al zijn paarden: haver, lijnzaadolie, een scheepje krachtvoer en een bolletje knoflook.
 Paarden, eigenaren, trainers en jockey's: een vierspan dat leeft voor - en van - de rennen. Broederlijk delen ze de spanning en de pret van het paardenwereldje dat ruikt naar mest, geurt naar hooi en zomerse grasbanen en... stinkt naar geld!

Jockey's kunnen onderling afspreken in welke volgorde ze binnen gaan komen. Vervolgens wedden ze heimelijk op zichzelf en strijken de winst op. Mede hierom volgt de NDR de verrichtingen van de baan met argusogen. Niet zelden wordt een trainer of jockey ter verantwoording geroepen als het paard opvallend ver achterbleef. Een oudgediende op Duindigt heeft zelf meer dan vijftig jaar in het zadel gezeten, geeft ruitertijl toe zelf „ook wel eens een trioetje gestoken te hebben”.
 Dat zijn er de eigenaars. Vaak mensen met veel geld, dol op wedden. Op de baan is de maximum inzet slechts 100 gulden, wie meer wil, brengt dus een bezoek aan een café waar zwijzame mannen, uitgerust met dubbele cognacs en een weelde aan gouden ringen, zitting houden als *bookmaker*. Onder het wetend ook van de barman schuift men elkander de mielen toe. *The sky is the limit*.
 Eigenaars die op deze wijze „buiten de baan spelen” lopen ook op Duindigt rond. En aangezien trainers en jockey's voor hun broodwinning afhankelijk zijn van de luimen der eigenaars, kunnen in de schaduw van de staldeur de wonderlijkste overeenkomsten worden gesloten, zodat zelfs de grootste paardenkenner de volgende zondag overvallen wordt door een onverwachte uitslag.

Goede voornemens

De bookmakers verlichten niet alleen de noden van de zware inzetters, maar ook van veel ongelukkigen die zelf niet in de gelegenheid zijn om de banen te bezoeken. In hun zilverkleurige Mercedesen 450 SL met runderlederen interieur zijn zij heel wat mobieler dan de heren van de totalisator, die alleen binnen de hekken van de renbanen en via enkele stoffige kantoorjes in de provincie mogen opereren. Het illegale gokken groeit volgens insiders dan ook niet zo hard, zo niet harder dan de officiële omzet van de totalisator: in 1978 118 miljoen gulden. Bij de Grote Prijs der Nederlanden zou, naar gespeeld wordt, buiten de baan tweemaal zoveel omgaan als via de lokettes op Duindigt.
 „Wij zijn voorlopig niet van plan het illegale wedden aan te pakken”, laat het Ministerie van Justitie desgevraagd koeltjes weten. „Eerst moeten de NDR en de Stichting Sporttotalisator de hand maar eens in eigen boezem steken.” En de politie van Wassenaar, tot wiens territorium ook Duindigt behoort, reageert ook laconiek. Illegaal wedden is verboden, zo weet men ten burele, maar och, het gaat immers om een klein clubje randfiguren? Wanneer de zaken uit de hand zouden lopen, ja dan... Daar komt nog bij dat illegaal gokken zo moeilijk te bewijzen valt.
 Minder misnoedig klinkt het geluid van de Stichting Nederlandse Sporttotalisator: „Het gokken rijst volkomen de pan uit”, zegt voorzitter C. M. L. Roozmond, burgemeester van Alkmaar. „De situatie is nu dermate uit de hand aan het lopen dat we besloten hebben ons recherche-apparaat op de banen sterk uit te breiden.”
 Ook bij de NDR vallen goede voornemens te beluisteren. De accommodatie op de banen is sterk verouderd. Rijders en trainers moeten beter gescheiden worden van het publiek, om stiekeme deals te bemoeilijken. En de verkooppunten van de totalisator moeten worden uitgebreid, daar is iedereen het volmondig over eens.
 De gebruikelijke calvinistische afkeer van wedden is de laatste jaren duidelijk afgenomen. Lotto, toto, roulette en Staatsloterij is ruimer toegestaan dan ooit te voren. In deze opmars der kansspelen hobbelt de paardensport voorlopig achteraan, gehandicapt door bookmakers, bedriegers en beperkende bepalingen.
 Na een hele middag op de tribune heeft onze buurman uit het begin van het verhaal nog steeds niets gewonnen. Als we hem deenemend vragen hoe dat zit, zwijgt hij, en werpt door zijn kijker een blik op de laatste finish van die dag. Hij laat zijn instrument weer zakken, glimlacht verontschuldigend, en noteert spijtig de uitslag.

DIT ZIJN DE REGELS EN ZO IS HET SPEL

Bij rennen onderscheidt men twee types wedstrijden: conditierennen en handicapraces. Bij beide types gaat het erom om de goede paarden met zoveel meer gewicht op te zadelen dat zij in theorie net zo snel (of liever: langzaam) worden als hun slechte wedstrijdgenoten.
 Bij conditierennen wordt er van tevoren, bij het uitschrijven van de ren, een aantal voorwaarden opgesteld.
 Zo mochten aan de *Janice Jumper*-prijs, verreden op 9 mei, slechts paarden van drie jaar en ouder meedoen. Driejarigen moesten 52 kilo dragen, ouderen 59 kilo. Voor iedere 1.500 gulden die een paard ooit had gewonnen, kwam er een kilo bij. Had een paard nog nooit iets gewonnen, dan ging er twee kilo af.
 Er zijn nog veel meer van dit soort regeltjes: hengsten moeten twee kilo meer dragen dan merries, een uitzonderlijk succesvol paard krijgt drie extra kilo's toegewezen. Het tweede type is de handicaprace. Maandelijks wordt door de handicapprovisie van de NDR een lijst met alle Nederlandse renpaarden gepubliceerd, waarin wordt aangegeven hoeveel gewicht ieder paard tijdens de race moet dragen. Deze maand staat *Oriental Prince* bovenaan („in de eerste categorie”); hij moet 72 kilo meeter-

sen. Onderaan staat (vierde categorie) het paard *Seven Miles*, met 40 kilo, een beklagenswaardig klein jockeytje. Voor de race begint, worden de jockey's gewogen met zadel en al. Wanneer ze te licht worden bevonden gaat er een plakje lood mee onder het zadel.
 Alleen Engelse volbloedpaarden mogen bij de rennen worden ingeschreven, in tegenstelling tot de dravers, waar halfbloeden lopen; Schillehitten, Manegesloofjes en Belgische dikbillen worden gedis-crimineerd.
 Een internationaal vermaard renpaard van dit moment is de Amerikaanse *Ile de Bourbon*, een paard dat vijf miljoen gulden doet op de markt. Vooral Amerika, Japan, Engeland en Frankrijk zijn paardenlanden bij uitstek. De Nederlandse renpaarden worden kwalitatief wel steeds beter, maar halen het in snelheid nog niet bij hun buitenlandse neven en nichten. Ze zijn dan ook niet zo krankzinnig duur.
 De grootste Nederlandse ren is de jaarlijkse Grote Prijs der Nederlanden, waar het om een eerste prijs van 41.000 gulden gaat, die meestal door een buitenlands paard wordt gewonnen. De duurste race in Europa is de *Prix d'Arc de Triomphe* in Parijs waar het om 300.000 gulden gaat.

DE WERELD VAN HET PAARDENRENNEN

Een wedren is veel dynamischer, veel spectaculairder om te zien dan

Volgens de zuivere leer van de roulettetastiek zou bij een koers van 12 paarden de kans om de winnaar aan te wijzen 8,3% zijn, en de kans bij een trio 0,57%. Maar er zijn veel, zeer veel onbekende factoren in het geding; de jockey heeft een slechte dag, het paard heeft geen zin, de baan is te nat of juist te droog, de wind waait te schraal. Maar dit niet alleen: er wordt namelijk al sedert de dagen van Ben Hur geknoeid bij de rennen.